

Felsőoktatási igazgatás mint szakma és gyakorlat

BESZÉLGETÉS DR. PRINCZINGER PÉTERREL, AZ ELTE PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KARÁNAK DÉKÁNI HIVATAL VEZETŐJÉVEL

Princzinger Péter, jogász, diplomáját az ELTE ÁJK-n, 1998-ban szerezte. 2000 és 2003 között az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda Kht. (később EDUCATIO Kht.) egyik igazgatója, illetve ügyvezetője, 2003-tól ügyvéd, azóta is a társasági jogi tanácsadója. 2005/2006-ban az ELTE oktatási igazgatója, 2006-tól tanársegéd az ELTE PPK-n, ahol a kari vezetés jogi/adminisztratív munkájában is részt vesz. Ügyvédi és oktatói munkájában polgári jogi és közigazgatási jogi természetű ügyekkel foglalkozik, ezen belül szakterülete a felsőoktatási igazgatás és oktatási jog, illetve a sportigazgatás és sportjog. A „Felvi Jogász”, a „Hallgató Ügyvédje” és a „Sportjogász” fantázianevű online jogi tanácsadási projektek ötletgazdája.

Felsőoktatási Műhely: *Hogyan látod, mennyire adaptív, alkalmazkodó a felsőoktatási intézmények „üzemszervezési gyakorlata” a szabályozási környezet és a hallgatói igények kihívásaira válaszul?*

Princzinger Péter: Két részre bontanám a kérdésre adható választ. Az egyik az, hogy milyen ez a szabályozási környezet: egyre nagyobb kiterjedésű, egyre bonyolultabb, egyre inkább részletekbe menő, aprólékos. Az elmúlt éveknek a fő tendenciája a felsőoktatási jogi szabályozásban szerintem az volt, hogy elkezdett egyre jobban hasonlítani a közoktatási jogi szabályozáshoz.

F. M.: *Korábban lazább volt?*

P. P.: Lényegesen. Volt egy viszonylag kis terjedelmű, laza szövetű, alapelveket rögzítő Felsőoktatási törvény. Ehhez kapcsolódott néhány végrehajtási rendelet, és alapvetően az intézményi szabályozásokra volt bízva a többi. Ehhez képest ma van egy igen részletes, szabványosító szabályozás, ami ráadásul nincs tekintettel arra, hogy micsoda különbségek vannak a felsőoktatási intézmények

küldetésében, méretében, funkciójában, képzési és kutatási portfóliójában. Ugyanaz a jogi szabályozás vonatkozik például a szarvasi Tessedik Sámuel Főiskolára, mint a 11 karú Szegei Tudományegyetemre. Ez nehezé teszi az intézményi adminisztratív munkát. A másik oldala ugyanennek a kérdésnek, hogy a sokat bíralt 2005. évi Felsőoktatási törvény nagyon érdekes jogalkotási mű abból a szempontból, hogy az is megtalálja benne a fogódzókát, aki a régi, egyszerű, hagyományos költségvetési logika szerinti működést szereti, de ugyanakkor tele van ez a törvény sok új megoldással, ötlettel, ajánlattal a felsőoktatási intézmények számára, amit ha akarnak, kihasználhatnak, és elmozdulhatnak a hagyományos működésmódtól. A kreatív intézményi vezetés és néhány elkötelezett felsőoktatási menedzser kezében ezek akár egészen komoly intézményvezetési innovációt eredményezhetnek.

F. M.: *Akkor ez azt is jelenti, hogy ez az erősödő, részletesebbé váló szabályozás nem jelentette feltétlenül az intézményi*

autonómiáknak a szűkítését, hanem bizonyos területeken a döntéshozó számára az áttekinthetőséget erősítette, de meghagyta az egyéni mozgásteret.

P. P.: Igen, azzal együtt, hogy az egyéni mozgásterek megmaradásának azért van ára, méghozzá nem is kicsi: az intézményi adminisztrációkra elképesztő teher, adatszolgáltatási kötelezettség - ilyen kimutatás, olyan jelentés kapacitásakkreditáció - nehezedik. Országos szintről nagyon komoly informálódási igény jelentkezik, részletesek az elszámolási és a beszámolási igények, a költségvetés végrehajtásáról szóló visszajelzési elvárások. Az adminisztratív teendők szaporodtak, az ezzel kapcsolatos terheknek senki nem örül az intézményi adminisztrációban, de elmondhatjuk, hogy az akadémiai szabadság megmaradt.

F. M.: *Mennyire képes valóban megfelelni ezeknek az információszolgáltatásoknak egy-egy intézmény? Hiszen ehhez az kellene, hogy a belső nyilvántartás nagyon naprakész legyen.*

P. P.: Itt eltérő egyenszilárdságú szövetekről lehet beszélni. Például a tanulmányi adminisztrációban, ahol 8-10 éve bevezették az elektronikus nyilvántartó rendszereket, meglehetősen könnyen és alaposan tud tájékozódni az egyetemi vezető arról, hogy mi történik az egyetemén. A gazdasági nyilvántartó rendszerek tekintetében kis fáziskéséssel ugyan, de ugyanez a fejlődés ment végbe. Ami a létesítmények, ingatlanok, humán erőforrás-gazdálkodás kérdését illeti, ott állunk a leggyengébben. Lehet, hogy ez durván hangzik, de ha ma egy rektor információkat akar arról kapni, hogy az ő intézményében foglalkoztatott oktatók, professzorok, adjunktusok, docensek, tanársegédek mennyire leterheltek, ezt igen bonyolultan, adott esetben valószínűleg papír alapú adatszolgáltatásokból tudja „kihámozni”. Tehát egyszerűen annyival lett bonyolultabb az egyetem, annyival nőtt az üzemméret, a hallgatói létszám, a tevékenység nehézsége, hogy bizony

adott esetben egy egyetem vezetőjének nagyon komoly problémát jelent, hogy tájékozódjon a saját intézményében zajló folyamatokról. Azt hiszem, ezt szakszerűen úgy kell megfogalmazni, hogy nincsenek integrálva ezek a rendszerek intézményi szinten.

F. M.: *Egy professzionálisnak szánt vezetői irányítási rendszer - amit most AVIR-nak, tehát Adattár alapú Vezetői Információs Rendszernek nevez a felsőoktatás - bevezetése zajlik. Ennek mi lehet a szerepe?*

P. P.: Akkor érhet el sikert egy rendszer alkalmazása, ha megfelelő az ilyen különbségek kiegyenlítésére. Jelenleg vannak olyan területei az egyetemi működésnek, amikben ezek a rendszerek nagyon is jól működnek, automatizáltak, kulturáltak, arra mutatnak rá, amire a vezetőnek igénye van. És vannak olyan területek, ahol rettentő sok kézi munkával végezhető csak el ugyanez a feladat.

F. M.: *Ha a szabályozástól továbblépünk a menedzsment kultúráig, a menedzsment rutinokig: hogyan látod, adottak-e a készségek ezeknek a módszereknek az átvételére az egyetemi apparátus szintjén, a rendszert folyamatosan működtető, dékáni- és rektori hivatalok, tanulmányi osztályok dolgozóinak oldaláról?*

P. P.: Ezt nem lehet egészen egységesen megítélni. Inkább kiemelnék elemeket, amelyek szerintem ebből a szempontból izgalmasak. Az egyik, amit megfigyeltem több intézményben: az apparátusoknak a fiatalodása, fiatal embereknek bekerülése ezekbe a munkakörökbe, akik számára természetesek az elektronikus megoldások, természetes az ügyfélközpontú működés. A másik, ami szerintem lényeges, hogy vannak olyan feladatok, amelyeknek a mennyisége egyszerűen lehetetlenné teszi a papír alapú kezelésüket, tehát kikényszeríti az informatikai megoldásokat. És végül a harmadik, hogy az intézmények jó része azért rájött

arra, hogy a versenyképességhez szükség van arra, hogy valamilyen módon kiszolgálják az igényeket. Tehát nem csak odáig gondolkodnak most már, hogy megszerzik a hallgatót, hanem lehet látni egészen jó példákat arra, hogy miként alakítanak át tanulmányi szolgáltatásokat lényegében ügyfél pultokkal, és alakítják át ezzel a hallgatókhoz való hozzáállást is. Ezt egyébként leginkább a magán felsőoktatási intézményeknél lehet megnézni, akik nem egy örökölt, lerobbant infrastruktúrát kezdtek átalakítani, hanem zöld mezős beruházásként eleve egy szolgáltató intézményt akartak létrehozni.

F. M.: *Nem tudom megállni, hogy ne legyen provokatív a hallgatóbarátságról, ügyfélközpontúságról szólva. A felméréseink azt mutatják évek óta - és ebben teljesen homogén az idősor -, hogy éppen a legnagyobb tekintélyű, legnagyobb tudományos kapacitással rendelkező, hallgatók és továbbtanulók körében legnépszerűbb, legmagasabb akadémiai nívón levő intézmények esetében a legnagyobb az elégedetlenség hallgatói körben a tanulmányi szolgáltatás, a hallgatók menedzselése vagy az információszolgáltatással kapcsolatosan. Ez két dolgot jelenthet: ennyire rossz ez a szolgáltatás ezeknél az egyetemeknél, vagy itt a hallgatók igény szintje magasabb, mint más intézményeknél. Melyik interpretációt érzed inkább jellemzőnek?*

P. P.: Nyilván van valami abban is, hogy ezek a nagy hagyománnyal, múlttal rendelkező intézmények nehezebben álltak át az ügyfélközpontú szemléletre. De biztosan olyan is van, ahol még egyáltalán nem álltak át. Viszont alighanem az is benne van ebben, hogy a megkérdezés - ehhez én nem értek, ez szociológiai és pszichológiai kérdés -, a kérdésesi helyzet eleve kínálja a választ, hogy a hallgató ne legyen elégedett. Főleg akkor, ha egy úgymond elit egyetemre jár, amivel kapcsolatban nyilván nagyon magasak az elvárásai már a bekerülés előtt is.

F. M.: *Maradjunk még mindig az intézményi menedzselés témájánál. Az intézményvezetők mennyire igénylik, hogy döntéseiket vezetői információs rendszerrel alapozhassák meg? A testületek mennyire fogékonyak erre? A dékánok, rektorok mennyire érzik azt, hogy ez valóban könnyíti a munkájukat?*

P. P.: Az én tapasztalatom az, hogy egyre többen és egyre inkább. Azért az elmúlt években az egyetemi vezetők jelentős része hozzászokhatott ahhoz, hogy olyan hivatal, olyan apparátus szolgálja ki, ami bizony naprakész az adatokkal. Sokféle elemzéssel, kimutatással tud szolgálni, de - és ami ebben szerintem a nagyon izgalmas - vannak olyan funkciók, amelyeket az intézmények eleve nem kezdenek el megpróbálni betölteni, mert egy központi vagy országos rendszer ezt elvégzi helyettük. Erre mondok három jó példát: az egyik egyetem vezetője mondta azt, hogy minek erőlködjenek ők egy országos, teljes körű internetes tájékoztató program kiépítésével, mikor ezt a felvi.hu évek óta szolgáltatja? Nem akarnak versenyezni vele, mert van és jó. A másik a felsőoktatási vonalhúzási rendszer. Azt gondolom, hogy az ma mindenkinek evidens, legyen az rektor, rektorhelyettes, dékán, dékánhelyettes, hogy annál jobb, gyorsabb, kulturáltabb módja a vezetői döntés-előkészítésnek, mint a valósídejű, az ország összes felvételi adatbázisát egy rendszerben kezelő megoldás, amit a felvi.hu erre kiépített, nincsen. Ilyen értelemben egy nagyon furcsa helyzet állt elő: bizonyos vezetői döntések megalapozásáról igyekeznek gondoskodni az egyetem falain belül, másokról nem kell, hogy ott gondoskodjanak, mert létezik ezt támogató vagy kiszolgáló központi fejlesztés. Harmadikként pedig a rangsorokat említsük meg. Az általam ismert felsőoktatási intézmények vezető testületeinek az értekezletein a rangsorok publikálása mindig napirenden volt, mindig foglalkoztak velük, mindig értékelték őket, ezek viszonyítási ponttá

váltak. Nyilván vitakoznak rajta, de ilyen értelemben ezek egyfajta katalizátor hatást gyakoroltak az egyetem belső működésére.

F. M.: *Neked közvetlen élményed, hogy végigvittél egy szakmai akkreditációt és egy szakirány elindítását. Ez azért lehet egy tanulságos történet, mert ez a felsőoktatás abban az értelemben legbonyolultabb aktusa, hogy a semmiből csináltál valamit, ami érint oktatót, hallgatót, gazdaságot, szabályozást, hivatalt - ebben sok minden megmutatkozik. Ez a sportszervező szak volt. Jogászként miért tartottad ezt érdekesnek egyáltalán?*

P. P.: Egy kicsit sánta, de találó hasonlat lesz. Tulajdonképpen a vállalati vagy az ipari szektorból erre mondanánk azt, hogy termékfejlesztés, amikor a cég valami újba belefog, vagy kiegészíti a portfólióját egy új szolgáltatással, termékkel. Ez elsöre talán meglepőnek tűnik, de valójában kézenfekvő a magyarázata. Az ELTE-PPK-n van az Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, amelyik a korábbi testnevelő tanárképzést gondozta, most pedig a rekreáció szervező szakon zajlott a képzés. És amikor kerestük a továbblépés útját, értelemszerűnek tűnt a sportszervező (BSc) szaknak az indítása. Ráadásul amikor mi ezen elkezdtünk gondolkodni, azzal egy időben hirdette meg az ELTE akkori rektora azt az elvárását, ajánlását, hogy az egyetem karai amennyiben tudnak, keressenek olyan együttműködési pontokat, ahol külön-külön nem tudnának labdába rúgni egy új képzés indításával, de együttműködésben igen. És tekintve, hogy én az ELTE-n a jogi karon a Közigazgatástudományi Tanszéken voltam PhD-hallgató, és vagyok megbízott oktató, így elég értelemszerűnek tűnt, hogy a sportszervező szak indítása tekintetében összehozzak egy ilyen kapcsolatot a két kar között, hiszen a jogi karnak a jogi tárgyak és a közgazdasági tárgyak oktatásához vannak erőforrásai, a PPK-nak pedig az összes többihez, vagyis a sporttudományi, gyakorlati-, pszichológiai- és pedagógiai tárgyak

oktatásához. Tehát ebben az értelemben ez egy intézménypolitikai, fejlesztési szempontból egy szerencsés találkozás volt.

Maga a szakindítás folyamata pedig egy igazi élmény, aminek a lényege nagyjából az, hogy volt módunk megtapasztalni, hogy micsoda nyomás nehezedhet egy intézményre, amely megpróbál egy olyan piacon a tortából egy szeletet hasítani magának, ahol a tortát a piacon lévők már felosztották maguk között. Ezeket a nyomásokat egészen konkrétan azonosítani soha nem sikerült, nem is törekedtünk rá, de hála a Jóistennek volt értelme felsőoktatási jogot tanulni annak idején, mivel kiderült, hogy lehet olyasmikre hivatkozni, amik le vannak írva a felsőoktatási törvényben, illetve az Akkreditációs Testületnek a kormányrendeletében és a szabályzatában.

F. M.: *Tehát egyrészt a szó legeredetibb értelmében a piaccal, másik oldalról a felsőoktatási igazgatással találkoztak, és kettőt kellett valamiképpen egymásra vetíteni, adott esetben használni egyiket a másik meggyőzésében.*

P. P.: Természetesen én elfogult vagyok a szakmám iránt, a jog iránt, de a jog jól működött ebben az ügyben. Ugyanis a MAB-nak a szabályzata szerint az akkreditációs kérelmek esetében a perdöntő az, hogy a kérelmező vagy az indítványozó azokat a standardokat eléri-e, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a MAB a képzést megfelelő minőségűnek tekintse. És bizony az Oktatási Minisztérium a fellebbezési kérelmünkre azt mondta ki, hogy azok a standardok, amelyeket 2006-ban a MAB a többi ilyen képzés indításakor rögzített, azoknak megfelel. Ehhez képest egyéb szempontok nem esnek a latba.

F. M.: *Az ELTE, vagy akár a PPK képzési profilját milyen irányban frissíti ez a képzés? Ez üzenet a többi ELTE szakág számára is, hogy érdemes mozogni, új dolgokat csinálni?*

P. P.: Mindenképpen. Hogyha valaki belegondol abba, hogy mivel foglalkozik a PPK - pszichológus-

neveléstudományi és pedagógusképzés -, együttműködve egyébként a BTK-val és a TTK-val, ehhez képest a sport abból a szempontból nyitás, hogy ráadásul mi ezt tágabb értelemben fogjuk föl: a sportot az egészségmegőrzés és fejlesztés eszközeként értelmezzük, és ily módon tulajdonképpen ellépünk kicsit a szorosabban vett szakterületünk irányából. Hadd ne mondjam, sportszervező kapcsán közgazdaságtan, jog, politológia, nemzetközi tanulmányok irányába is. Egy ilyen egyetemen, mint az ELTE, nekünk az a véleményünk, hogy luxus nem kihasználni azokat az együttműködésben rejlő lehetőségeket, amik ezeknek a tudásoknak a társkarokon való rendelkezésre állásból adódnak. Ilyen kombinációk egy kisebb, szűkebb profilú intézményben elképzelhetetlenek.

F. M.: *Visszatérve az interjú elején említett felsőoktatási igazgatási folyamatokhoz, a szabályozás változásához: kifejezetten jogfejlődési megközelítésből az általános magyar jogrendszerben ez egy logikus, megjósolható folyamat volt? Elősegítette-e ez a változási rendszer, hogy a felsőoktatás a közigazgatásnak egy szervesültebb, jobban kezelhető eleme legyen?*

P. P.: Két ellenirányú folyamatot látok: az egyik a modernizálódás iránya, amennyiben az egyetemek sokkal bonyolultabb, sokkal komplexebb szervezetekké váltak, mint amilyenek voltak. És a jogi szabályozás ezt részben hagyta, részben katalizálta, részben segítette. Egy felsőoktatási intézmény ma messze nem az, mint ami 30 évvel ezelőtt volt. Természetesen ugyanúgy alapfeladata az oktatás, kutatás, de egyébként vállalkozik, pályázatokon indul, együttműködik a térség, a régió önkormányzataival, vállalataival. Szerintem egyébként ez jó irány.

A másik irány, ami viszont egyáltalán nem progresszív: az államigazgatás nem nagyon tudott mit kezdeni az intézményi autonómiának a gondolatával. Ez a nagy gombóc megakadt a torkán többször is. Ennek a határait nem igazán sikerült jól megérteni, megérezni. Legalább meg

lehetett volna egyezni persze, de az sem sikerült. Ilyen értelemben állandó küzdelem volt az ágazati irányítás és az intézmények között, hogy kinek hol húzódnak a beavatkozási lehetőségeinek a határai, jogai. Ennek az lett az eredménye, hogy gyakorlatilag nincs ágazati irányítás. Az ágazat elszenvedője annak, hogy nem tudja irányítani az intézményeket, az intézmények pedig ezzel párhuzamosan érdekes módon elszenvedői annak, hogy az ágazati irányítás kimerül pótcselekvésekben. Számukra ez terhes, felesleges rossz.

F. M.: *Két irányt látok: az egyik az egyszerűbb. Egy új politikai - jogi - társadalmi környezetben kicsit mintha újra alakulna az az állapot, ami mondjuk a kádári puha diktatúra rendszerében már jellemző volt: létezett egy elvileg korlátlan eszközökkel rendelkező politikai állami hatalom, amely a 70-es évek közepétől kezdve egyre kevésbé akarta - tudta - próbálta közvetlenül érvényesíteni a prioritásait, az egyetemek pedig jól el tudtak lenni a saját működésükkel, de ez nem volt jogilag szabályozott. Most próbálkoznak a szabályozással, de megint csak nem tudják azt felépíteni.*

P. P.: Valami ilyesmi a helyzet. Az állam látványosan nekifutott, megpróbálta a 2003-tól 2005-2006-ig terjedő időszakban, és ez egy látványos kudarc lett, nem sikerült. Közben viszont az egyetemek és főiskolák egy mozgékony, képlekeny élelet kezdtek el élni.

F. M.: *Ez a - nevezzük így - kudarc jó annyiban, amennyiben az államigazgatás, a közigazgatás szabályozási igénye a modern társadalmakra olyannyira jellemző „túljosodás” folyamatoként is értékelhető. Abból indulok ki, hogy az a bonyolult kapcsolódási háló, ahogy az egyetem tanít, kutat, vállalkozik, önkormányzatokkal, társadalmi szervezetekkel kapcsolatot tart, valójában megvolt korábban is. Mégis képes volt bonyolult működési folyamatait egyfajta intézményi identitás és társadalmi szerepvállalás keretében kezelni. Miért biztos az,*

hogy ehhez feltétlenül jogi keretet kell adni?

P. P.: Egyáltalán nem biztos, sőt, én árnyalnám azt, amit mondtál. Azt sem tartom kizártnak, hogy az oktatási kormányzat 2003 és 2006 közötti küzdelme lényegében egy válaszreakciót váltott ki a szférából. Rájöttek arra, hogy jobban járnak, ha maguk kezdenek el gondolkodni a működésükön, és stratégiát készíteni az állandóan változó, őket nap mint nap érő impulzusok kivédése, kezelése ellenében. Furcsa módon azt nem sikerült elérnie az állami irányításnak, amit akart, de azt el tudta érni, valószínűleg nem szándékoltan, hogy az intézmények az mondják, inkább elkezdem rendbe rakni magamat, átgondolni a dolgaimat, mielőtt rám erőszakolnak valamit.

Hátulütője ugyanakkor ennek, hogy nem igazán fogalmazódtak meg hosszú távú egyetemi stratégiák. Mivel valószínűleg az oktatási kormányzat nem ösztönözte, és nem is tudta kikényszeríteni azt, hogy az egyetemek hosszú távon gondolkodjanak, ezért ez a szemlélet nem is nagyon jelent meg. Persze nehéz ezt az egyetemeken számon kérni, hiszen hogyan kérünk számon hosszú távú stratégiát adott esetben több száz éve létező intézményektől, akiknek az a stratégiájuk, hogy vannak és legyenek.

F. M.: *Kutatási irányadinhoz térve, a magyar közigazgatási jogon belül oktatással, felsőoktatással foglalkozó speciálisabb ágazati, jogalkotói megközelítések mennyire kiforrottak a világban tapasztalható e tárgyú kutatási irányokhoz képest?*

P. P.: Azt lehet mondani, hogy oktatási jog, oktatási igazgatás nem állnak a közigazgatási jogi kutatás fősodrában. Ennek központi témái ma a hatékonyság, méretgazdaságosság, az állam és az egyéb tényezők viszonya, mi, és mi nem az állami feladat. Ebben a koordinátarendszerben a felsőoktatás egy határterület, viszonylag távoli szeglete a közigazgatásnak. Az autonómia kérdés az, amin keresztül ez a téma kapcsolódik. A fenntartó jogosultságai, az intézmény autonómiájának a határa, a kettő egymással hogyan kapcsolódik

kulturáltan. Ennek nagy európai tradíciója van, attól a miénk lényegében nem különbözik. Azt gondolom, hogy az összes többi európai országban ugyanezekkel a problémákkal küzdenek, azok a dilemmák működnek ott is, mint itt. Mekkora kell legyen a felsőoktatás? Ebben mekkora legyen az állam szerepvállalása? Mit ad az állam? Ezért mit várhat el a felsőoktatástól?

F. M.: *Végezetül egy személyes kérdés: gyakorlati végrehajtó szakemberként dolgozol a felsőoktatási igazgatásban intézményi szinten, másik oldalról szakértőként, tanácsadóként tevékenykedsz, de informálisan sokan megkérdezik véleményedet az országos igazgatási folyamatok ügyében is, és ugyanakkor tanítod, kutatód ezt a témát. Melyiket érzed az egyes időszakokban termékenyebbnek ezek közül? Melyik az, ami a többit inkább inspirálja?*

P. P.: Teljesen egyértelmű, hogy a gyakorlati terepen szerzett tapasztalat bevitele az oktatásba. Nagyon érdekes egyébként, mert ez egy állandóan visszaható működés: amit az ember a terepen tapasztal, azt beviszi az oktatásba, a hallgatókkal vitatkozik róla, és utána magától rendszereződik újra a tudás a fejében, amit utána visszavisz a terepre. De egyértelműen az abszolút megtermékenyítő a gyakorlati tapasztalatnak a bevitele a szemináriumi környezetbe.

Az évfolyamdolgozatok, szakdolgozatok számában megnyilvánul a hallgatói érdeklődés is a téma iránt. Ha valaki megnézi a szakirányú továbbképzések kínálatát, van ma már felsőoktatási jogász szakemberképzés posztgraduális képzésben, nem lehetetlen, hogy ezek ki fogják termelni a felsőoktatási joghoz, oktatási igazgatáshoz immár professzionálisan közelítő jogász társaságot. De fontos megjegyezni, hogy a jelenlegi felsőoktatási igazgatási szakemberek túlnyomó része egyetemi emberből autodidakta módon képződött igazgatási vezetővé, ami egyébként egy jó dolog. De lehet, hogy szisztematikusabban fogjuk ezt már csinálni.

F. M.: *Köszönöm a beszélgetést!*